

Pòrtic

Preparar aquests números dedicats a Josep Iglésies pot portar novament a considerar la importància que tingué la labor efectuada pel grup de geògrafs de l'«entre-dos-segles». No es pot oblidar que durant els vint anys compresos entre 1888 i 1908 nasqueren Miquel Santaló (1888), J. Ramon Batallé (1890), Antoni Bergós (1899), Gonçal de Reparaz (1901), Josep Iglésies (1902), Salvador Llobet (1908), Lluís Solé i Sabarís (1908)..., el treball dels quals, de tanta inportància teòrica i pràctica, fou, més endavant, coetani del que estaven efectuant Carreras i Candi, Puig i Cadalach, Eduard Fontserè, Pau Vila, Faura i Sans, Pere Blasi, Antoni Rovira i Virgili, Palau i Vera, Pelegrí Casades... No és estrany, doncs, en considerar la importància i el valor de la tasca que tots ells efectuaren, que la geografia de Catalunya quedés tan fortament marcada amb l'empremta de les seves concepcions. Malgrat les diferències que hi havia entre ells per diversitat de caràcters, de formació professional, de procedència social o de les circumstàncies històriques que envoltaren a cadascun d'ells, sembla que es pot afirmar que representen un grup força homogeni, exponent de la geografia «normal» que recentment ha descrit G. Dematteis, el qual estava convençut que «la realitat està feta de tot el que és estable i invariable, previsible».

En aquest número 12 de *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* —segons dels números especials dedicats a Josep Iglésies— es transcriuen les declaracions que féu recentment Iglésies i que confirmen a bastament el que s'acaba de dir. Després dels canvis epistemològics, conceptuals i metodològics que han ocorregut a partir dels anys cinquanta, hom pot entretenir-se en la crítica dels plantejaments antics, i hom pot manifestar, en canvi, «confiança i esperança en la complexitat i en la varietat, en la llibertat i, fins i tot, en el desordre», però si de debò es vol assentar el pensament en una crítica fecunda, el que no es pot fer és ignorar el pes fonamental de l'aportació dels geògrafs abans mencionats i, sobretot, hom no pot ignorar llur lligam amb la vida.

Diu William Morris a *News from Nowhere* (1890) que el vell Hammond va respondre a l'Hoste quan aquest li preguntà com assolien que la gent treballés sense cap recompensa i que treballés amb energia: «¿Cap recompensa pel treball? La recompensa del treball és la vida, ¿us sembla poca cosa?». I digué l'Hoste: «Però no hi ha recompensa pels treballs ben fets?». I respongué Hammond: «Oh, una recompensa infinita! La recompensa de la creació, *la gràcia de Déu*, que haurien dit en altres temps». En aquest sentit, la constància en el treball creador, la perseverança en l'esforç, la recerca continuada, el lligam cada

cop més fort amb la vida, l'aventura desinteressada foren aspectes comuns a aquells grups de geògrafs i investigadors d'«entre-dos-segles» que no defalliren malgrat les dificultats i els obstacles que es congriaren al llarg de les seves vides.

Per això, junt amb Iglésies, que hi estava tan estretament lligat, s'ha d'honorar tot el grup i el conjunt de l'obra per ell realitzada.

Repassant la llista anterior es constata que la major part dedicà bona part de la seva activitat creadora a l'anàlisi dels problemes que feien referència a la divisió territorial. Les aportacions de Pau Vila, Carreras Candi, Josep Iglésies, Pere Blasi, Miquel Santaló, Lluís Solé, etc. a la teoria regional i comarcalista són fonamentals i cal assenyalar-ho de nou precisament ara que el debat de la divisió territorial està travessant un moment crucial, just quan el desenvolupament de les relacions econòmiques i socio-culturals interregionals i internacionals estan creant, per un cantó, xarxes extenses que superen les cohesions antigues de cohesió territorial, i, per l'altre, quan s'està recuperant en, aquesta mateixa societat interconexió, el valor local.

Per això, l'esforç teòric no es pot aturar, reclòs en motllos antics. Per això s'ha d'impulsar la continuació del debat sense defallences, com feren els components del grup d'«entre-dos-segles», i cercar les solucions que siguin més escaients a les conveniències de l'hora actual caracteritzada per la tendència a la formació i a la consolidació de sistemes urbans que salten els límits administratius municipals.

Ara, en aquest debat de la divisió territorial caldrà incloure els problemes de la desindustrialització d'àrees no reconvertides, els derivats de la recuperació dels patrimonis culturals de les col·lectivitats menors, dels que promouran «la recerca de noves identitats formals, simbòliques, culturals, econòmiques o funcionals».

Aquest és l'aspecte nou del debat, el que no es pot defugir. Quan Miquel Santaló —el centenari del qual estem a punt de commemorar— propugnà mètodes nous d'anàlisi regional, que incorporà a les concepcions tradicionals, ho féu com a resultat dels canvis que en el pensament geogràfic havia provocat la consolidació d'una societat diferent. Ara, els canvis i les transformacions són vertiginosos i no cal sinó pensar que les estructures econòmiques i socials actuals són totalment diferents a les que trobà la crisi industrial dels anys setanta. Convé, doncs, una nova redefinició, convé una intensificació del debat i aportar-hi les conseqüències d'aquestes transformacions de l'economia i de la societat.

«En el pla teòric —ens deia Dematteis, analitzant fenòmens semblants als que estan succeint a Catalunya—, la fase recent de canvis urbans molt forts encara espera una interpretació general satisfactòria. Els fenòmens de contraurbanització i de desurbanització han suggerit la hipòtesi d'un "cicle de vida urbà" de valor essencialment estadístico-descriptiu. Hi ha estudis posteriors que intenten d'unir possibles cicles o fluctuacions urbanes amb altres fenòmens cíclics coneguts (cicle econòmic, cicle tecnològic de la producció). Encara manquen models formals utilitzables, però aquestes recerques no es poden ometre i caldrà continuar-les a fi i a efecte de trobar possibles aplicacions».

Sembla, doncs, evident que quan honorem aquells que al seu moment intensificaren el debat de la divisió territorial i hi aportaren contribucions profundes que marcaren tan decisivament la seva evolució ulterior, i quan honorem especialment, arran del seu traspàs, la memòria de Josep Iglésies, que dedicà tan bona part de la seva vida a la recerca comarcalista, sembla, doncs, evident que demanem la participació de tots en la recerca dels nous enfocaments i en la consolidació de les noves tendències, «a fi i a efecte de trobar possibles aplicacions» d'aquesta nova teoria geogràfica així renovada als problemes territorials de Catalunya.

LI. C. i S.